

Väärinkäytösten ilmoituskanava – Whistleblowing

Kh 02.10.2023 § 211
147/01.04.00/2023

Valmistelija

Talous- ja hallintosuunnittelija Henna Breilin, 040 5908 235

Laki Euroopan unionin ja kansallisen oikeuden rikkomisesta ilmoittavien henkilöiden suojelusta (Ilmoittajansuojelulaki) tuli voimaan 1.1.2023. Kyseessä on EU:n ilmoittajansuojeludirektiivin (2019/1937) eli niin sanotun whistleblower-direktiivin täytäntöönpanosta.

Lainsäädännön tarkoituksena on varmistaa, että henkilö, joka työnsä yhteydessä havaitsee tai epäilee yleisen edun vastaista toimintaa erikseen määritellyillä EU:n tai kansallisen oikeuden aloilla, voi ilmoittaa asiasta turvallisesti. Direktiivi velvoittaa työantajat perustamaan sisäisen ilmoituskanavan väärinkäytösten ilmoittamista varten.

Sisäisen ilmoituskanavan perustamisvelvollisuus koskee kuntia, kuntayhtymiä, liikelaitoskuntayhtymiä ja kunnallisia liikelaitoksia, joiden työ- tai virkasuhteessa olevien henkilöiden määrä on säännöllisesti vähintään 50. Sama koskee kuntien ja kuntayhtymien määräysvallassa olevia oikeushenkilöitä kuten tytäryhtiöitä.

Lain (1171/2022) (finlex.fi) esitöissä on todettu, että Ilmoituskanavien ja -menettelyiden käyttöönotto edellyttää yhteistoimintalakien mukaista vuoropuhelua tai yhteistoimintamenettelyä.

Ilmoittajansuojelulakia sovelletaan sellaisten henkilöiden suojeluun, jotka ilmoittavat ilmoittajansuojeludirektiivin liitteessä tarkoitetun Euroopan unionin lainsäädännön tai sen kansallisen täytäntöönpanolainsäädännön tai muun kansallisen lainsäädännön rikkomisista seuraavilla lainsäädännön aloilla:

- 1) julkiset hankinnat lukuun ottamatta puolustus- ja turvallisuushankintoja;
- 2) finanssipalvelut, -tuotteet ja -markkinat;
- 3) rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen;
- 4) tuoteturvallisuus ja vaatimustenmukaisuus;
- 5) liikenneturvallisuus;
- 6) ympäristönsuojelu;
- 7) säteily- ja ydinturvallisuus;
- 8) elintarvikkeiden ja rehujen turvallisuus sekä eläinten terveys ja hyvinvointi;
- 9) Euroopan unionin toiminnasta annetun sopimuksen 168 artiklan tarkoittama kansanterveys;
- 10) kuluttajansuoja;
- 11) yksityisyyden ja henkilötietojen suoja sekä verkko- ja tietojärjestelmien turvallisuus

Lakia sovelletaan 1 momentissa tarkoitetuissa asioissa tekoihin tai laiminlyönteihin:

- 1) jotka on säädetty rangaistavaksi;
- 2) joista voi seurata rangaistusluonteinen hallinnollinen seuraamus; taikka
- 3) jotka voivat vakavasti vaarantaa lainsäädännön yleisen edun mukaisten tavoitteiden toteutumista.

Ilmoittaminen

Kunnassa työ- tai virkasuhteessa työskenteleville henkilöillä on mahdollisuus tehdä ilmoitus sisäisen ilmoituskanavan kautta mikäli työnsä yhteydessä havaitsee tai epäilee yleisen edun vastaista toimintaa erikseen määritellyillä EU:n tai kansallisen oikeuden aloilla.

Ilmoittajalla on oltava ilmoittamishetkellä perusteltu syy uskoa, että rikkomista koskeva tieto pitää paikkansa ja että tällainen tieto kuuluu tämän lain soveltamisalaan.

Ilmoitusten käsittely

Ilmoitukset saa käsitellä vain siihen nimetyt henkilöt.

Ilmoitusten selvittämiseksi ja paikkaansa pitävyyden tarkistamiseksi ilmoitusten käsittelyssä voidaan käyttää muita asiantuntijoita. Kaikki ilmoitukset kirjataan rekisteriin ja tietoja säilytetään sähköisesti enintään viisi vuotta. Ilmoittajalle on ilmoitettava seitsemän päivän kuluessa ilmoituksen vastaanottamisesta mikäli ilmoitus on tehty nimellä.

Ilmoittajalle on annettava palaute tehtävistä toimenpiteistä kolmen kuukauden kuluessa ilmoituksen vastaanottoilmoituksesta mikäli ilmoitus on tehty nimellä. Tieto ilmoittajasta ja ilmoituksen kohteesta ovat salassa pidettävää tietoa.

Ilmoittajan suojele

Ilmoittaja, joka ilmoittaa työnsä yhteydessä havaitsemistaan rikoksista, rikkomuksista, väärinkäytöksistä tai muista teoista tai laiminlyönneistä lain soveltamisalaan kuuluvissa asioissa saa suojaa. Ilmoittajan työnantaja tai muu organisaatio ei saa kohdistaa ilmoittajaan rikkomista koskevan tiedon ilmoittamisesta tai julkistamisesta. Menettely, jonka tarkoituksena on rikkomista koskevan tiedon ilmoittamisen tai julkistamisen estäminen, on niin ikään kiellettyä.

Jos vastatoimien ja ilmoittamisen estämisen kieltoa rikotaan, on ilmoittajalle korvattava aiheutettu taloudellinen vahinko. Vastaavasti tahallisesti vääriä tietoja ilmoittaneen tai julkistaneen ilmoittajan on korvattava ilmoituksen kohteelle aiheuttamansa taloudellinen vahinko. Ilmoittaja, joka tahallaan ilmoittaa tai julkistaa vääriä tietoja, voidaan tuomita ilmoittajan suojelusta annetun lain rikkomisesta sakkoon.

Oikeuskanslerinviraston keskitetty ulkoinen ilmoituskanava

Ilmoitus väärinkäytöksestä on mahdollista tehdä oikeuskanslerinviraston keskitettyyn ulkoiseen ilmoituskanavaan, jos ilmoittajalla ei ole mahdollisuutta tehdä ilmoitusta sisäiseen ilmoituskanavaan, jos ilmoittajalla on perusteltu syy uskoa, että sisäisen ilmoituksen perusteella toimenpiteisiin ei ole ryhdytty määräajassa tai sen perusteella rikkomiseen ei voida puuttua tehokkaasti tai ilmoittajalla on perusteltu syy uskoa olevansa vaarassa joutua vastatoimien kohteeksi ilmoituksen johdosta.

Esittelijä

vt kunnanjohtaja Touko Aalto

Päätösehdotus

Kunnanhallitus päättää ottaa käyttöön Whistleblowing ilmoituskanavan. Ilmoituskanavana käytetään Easywhistleä.

Kunnanhallitus nimittää ilmoitusten käsittelijöiksi henkilöstö- ja koulusihteerin, kuntaympäristöpalveluiden palvelusuunnittelijan, talous- ja hallintosuunnittelijan ja viestintä- ja markkinointisuunnittelijan.

Päätös

Hyväksyttiin yksimielisesti.